

Зарубіжні авторські зібрання

Абрагам Грейс
МЕРРИТТ

**МЕТАПЕВІЙ
МЕТАЛІЄВИЙ
МОНСТР**

Харків
«ФОЛІО»
2024

Розділ 1

ДОЛИНА БЛАКИТНИХ МАКІВ

У цьому великому горнилі життя, яке ми називаємо світом, й у великому горнилі, яке називаємо Всесвітом, пильно криються таємниці — незліченні, як піщинки на берегах океану. Вони пронизують гігантські, засіяні зорями простори, а їхні атоми перебувають під уважним оком велетенського мікроскопа. Вони живуть поруч із нами, невидимі й нечутні, кличуть нас, запитують, чому ми глухі до їхніх ридань і сліпі до їхніх чудес.

Та іноді поволока спадає з очей людини — вона бачить і розмовляє про свої видіння. Тоді ті, хто не бачив, недовіркою здіймають брови або кепкують, а якщо марево таємниці було насправді великим, накидаються і знищують її.

Бо що більшою є таємниця, то бруталніше заперечують її існування; а якщо вона не така значна, людина може висловитися і добитися, щоб її вислухали. І на це є підстави. Життя — це бродіння, навколо якого, змінюючись і переміщуючись, додаючи або забираючи, змагаються легіони сил, видимих і невидимих, відомих і невідомих. І людина, як атом у ферменті, відчайдушно чіпляється за те, що їй здається стабільним; і без радості сприймає твердження, що це може виявитися лише зламанною патерицею, натомість не бачить нічого міцнішого.

Земля — це корабель, що прокладає шлях у незвідані океани космосу, в якому є дивні течії, приховані мілини та рифи, де дмуть невідомі вітри цього космосу.

Якщо до мандрівників, які насилу долають свій маршрут, прийде хтось, хто запевнятиме, що їхні мапи хибні,

і не зможе вказати, чому це так, навряд чи його зустрінуть привітно!

Тому люди звикли обережно розповідати про свої таємниці. Проте кожен в глибині серця знає, що в реальність свого видіння він мусить вірити.

Я став табором у місці, що вирізнялося дивовижною красою; воно було таким мальовничим, що мені перехоплювало подих і до болю стискалося серце, а потім охоплювало відчуття спокою, як цілющий туман.

Я мандрував від початку березня, а тепер уже була середина липня. І вперше від початку моєї подорожі я випив — не для забуття, бо такого ніколи не робив, а для того, щоб позбутися смутку, який опанував мене після повернення з Каролінського острова торік.

Не варто про це зараз згадувати, бо всі тодішні події я ретельно описав. Також не буду згадувати й про причини свого неспокою, бо вони відомі тим, хто прочитав ту мою історію. Крім цього, немає причин докладно описувати кроки, які привели мене до цієї мирної долини.

Досить буде сказати, що того бурхливого вечора наприкінці грудня, коли дощ упереміш зі снігом бився об мої вікна в Нью-Йорку, я гортав сторінки своєї, можливо, найбільш сенсаційної праці — «Маки і примули Малого Тибету», написану за результатами моїх подорожей у 1910–1911 роках. І мене охопило пристрасне бажання знову відвідати цю тиху та недоступну країну. Захотілося поринути в самоту її гір, забути про метушню й гамір західної цивілізації, ніби сховатися в інший світ. І саме там знайти щось схоже на забуття.

Була одна квітка, яку я давно хотів вивчити в усіх можливих окремих формах, — вона росте на південних схилах Ельбрусу, гірського ланцюга в Персії, що тягнеться від Азербайджану на заході аж до Хорасану¹ на сході; звідти я міг би спостерігати за численними видозмінами цієї рослини в хребтах Гіндукуш та її міграціями вздовж південних

¹ *Хорасан* — історична область, розташована в Туркменістані та в Східному Ірані.

уступів Трансгімалаїв — незвіданого стрімчака, вищого за самі Гімалаї, глибоко порізаного урвищами й ущелинами, куди навідався Свен Гедін¹ під час своєї подорожі до Лхаси.

Після цього я планував перейти через перевали до озера Манасаровар, де, за легендою, росте дивний фіолетовий лотос, що сяє.

Амбітний проєкт, без сумніву, криє у собі небезпеку; але ж відомо, що серйозні недуги потребують ефективних ліків. Я знав, що доки натхнення чи якесь повідомлення не підкаже мені, як знову дістатися до тих, кого я так ніжно любив, ніщо інше не послабить мій душевний біль.

Відверто кажучи, я відчував, що таке натхнення чи повідомлення не можуть з'явитися, та в мене не було причини боротися з моїм бажанням. Я не був одруженим, і ніхто не мав на мене жодних прав. Отож я був вільний їхати, куди і коли бажав, не покидаючи нікого, хто б за мене непокоївся, до того ж, на щастя, мав ще й кошти на це.

У Тегерані я знайшов незвичного слугу. Це був тибетець, якого звали Чіу-Мінг. Йому було років п'ятдесят, і двадцять з них він прожив у стародавньому монастирі Палк хор-Чойнд у Г'янгцзе, що на захід від Лхаси. Чому він звідти пішов, як потрапив до Тегерана, я так ніколи і не дізнався. Та мені дуже пощастило, що він покинув монастир, а я з ним познайомився. Він відрекомендувався як найкращий кухар на теренах трьох тисяч миль від Пекіна. І казав правду.

Майже три місяці ми мандрували разом — Чіу-Мінг, я і двійко коней, які везли мої пожитки. Ми проходили гірськими дорогами, на яких колись ступали полчища сатрапів Дарія.

Ми продиралися зарослими іранськими стежками, дорогами, якими крокували переможні воїни Олександра Македонського. Навколо нас здіймався пил від кісток македонців, греків і римлян; духи полум'яних честолюбців Сасанідів²

¹ *Свен Гедін* (1865–1952) — шведський географ, топограф, дослідник, фотограф і письменник, а також ілюстратор власних праць.

² У 224–651 роках династія Сасанідів правила в останній доісламській іранській державі.

стогнали у вітрі розщелин, коли ми проходили крізь них — американський ботанік, китаєць і двоє тибетських коней. Ми пробиралися крізь розколини, в стінах яких відлунювали вигуки ефталітів¹ або білих гунів, що дошкуляли Сасанідам, поки ті, нарешті, не впали перед навалом турків.

Ми простували широкими дорогами та стежками слави Персії, ганьби Персії та смерті Персії. За весь місяць ми не зустріли жодної живої душі, не побачили якихось ознак людського житла.

Дичини було вдосталь — Чіу-Мінгу могло забракнути ярини для приготування їжі, але м'яса — ніколи. Навколо нас здіймалися могутні шпилі. Я знав, що ми перебували десь між Гіндукушем і Трансгімалаями².

Того ранку ми вийшли зі звивистої розщелини в долину чарівної краси. І тут, хоч і було ще рано, я розкинув наші намети і вирішив не йти далі до завтрашнього дня. Ця долина була, як велетенська чаша, переповнена есенцією спокою.

Зі східного боку високо здіймалася якась безіменна вершина. На її шпилі лежала срібна шапка, прикрашена смарагдами — снігові поля та льодовики вінчали цю гору. Далеко на заході височів інший сірий і жовтувато-брунатний гігант, загороджуючи вхід у долину. На півночі та на півдні обрій становив хаотичне піднебесне поєднання зубчастих шпилів, гострих, схожих чи то на мінарети, чи на вежі та куполи, кожен з них був увінчаний зеленою та срібною діадемами вічного льоду й снігу.

А вся долина була вистелена килимом з блакитних маків. Широко розстелившись неозорими полями, голубими, як ранкові небеса середини червня, квіти струменіли миля за милю вздовж ще не прокладеної стежки, якою прямували ми й якою лежав наш шлях. Маки кивали, схилялися один до одного, вони ніби перешіптувалися, потім підіймали

¹ *Ефталіти* — об'єднання середньоазійських кочівників у V–VI століттях, які не мали міст і писемності, а жили у повстяних наметах.

² *Гіндукуш* — гори в Афганістані, Пакистані й Індії, від Гімалаїв відділені долиною Інду; *Трансгімалаї* — гори за Гімалаями.

головки і споглядали вгору, немов рої маленьких блакитних фей, що наполовину зухвало, а наполовину довірливо зазирали в обличчя гігантів, оздоблених коштовним камінням, що їх охороняють. А коли легкий вітерець пролітав по маках, вони ніби прогиналися під чиїмись м'якими кроками, ніби чиясь розхристана одежа завихрювала їх.

Маки тяглися до сірого підніжжя невідомих гір, неначе величезний сапфіровий і шовковий килим.

Усе навколо нас поринуло в тишу. Сонце сховалося за кам'яного велета, який охороняв західну браму долини. У долині дуже швидко темніло. У неї вливався потік кришталево прозорих тіней. Це було прелюдією до того дива надзвичайної краси, якого не побачиш більше ніде у світі, прелюдією до заходу сонця в Тибеті.

Ми звернули погляд, очікуючи на захід. Високо над головами пролетів шуліка.

Це стало сигналом. У блідій блакиті західної частини неба з'являлися хмари, ряди за рядами, оточені сяйвом. Вони ніби пірнали головами в дорогу, якою рухалося сонце, зі срібних перетворювалися на ніжно-рожеві, а потім темніли до багрянцю.

Я ще очікував, що вони підіймуться, коли спостеріг, що на одному зі схилів скель несподівано з'явився чоловік. Це сталося з такою ж приголомшливою раптовістю, як у дивному світлі цих широт об'єкти можуть з'являтися хіба в уяві. Поки він стояв, споглядаючи на табір, біля нього з'явилася навантажена конячка, яку вів тибетський селянин. Невідомий махнув нам рукою й узявся спускатися з пагорба.

Коли він підійшов, я поглянув на прибульця. Високий зріст — більше ніж шість футів, енергійні рухи голови, обрамленої неслухняним чорним волоссям; чисто підстрижене, гладко виголене американське обличчя.

— Я — Дік Дрейк, — назвався він, простягаючи руку. — Ричард Кін Дрейк, нещодавно приїхав із Франції.

— А мене звати Гудвін, — я тепло потиснув його руку. — Доктор Волтер Т. Гудвін.

— Ботанік Гудвін? А я вас знаю! — вигукнув він. — Тобто знаю про ваші дослідження. Мій батько дуже захоплювався вашими працями. Та ви, мабуть, були знайомі. Це професор Елвін Дрейк.

Я кивнув. Отже, він був сином Елвіна Дрейка. Я чув, що Елвін помер приблизно за рік до того, як я вирушив у цю по-дорож. Але що його син робив у цій пустелі?

— Вам цікаво, звідки я взявся? — відгукнувся він на моє невисловлене запитання. — Розповідь дуже коротка. Війна закінчилася. Я відчув непереборне прагнення чогось іншого. Не зміг вигадати нічого кращого за Тибет, та й завжди хотів туди поїхати. Подався в бік Туркестану, й ось я тут.

Я відразу ж відчув неабияку симпатію до цього молодого велетня. Без сумніву, підсвідомо я відчував потребу в спілкуванні з собі подібними. Коли ж ішов до нашого маленького табору, то міркував, чи не захоче він приєднатися до мене в моїх мандрах.

Роботи його батька я добре знав, і хоча цей міцний хлопець не був схожим на Елвіна Дрейка, суворого, ретельного, цілком абстрагованого від світу своїми експериментами, я все ж подумав, що спадковість, як і Господь, інколи діє в таємничий спосіб. Такі дива Його.

Майже з благоговінням він дослухався, як я висловлював побажання Чіу-Мінгу, чого хотів би з'їсти на вечерю, і його погляд з ніжністю зупинявся на тибетцю, який порався серед своїх баняків і пателень.

Поки тривало приготування їжі, ми весь час гомоніли — ділилися новинами та плітками, як це заведено у мандрівників, які зустрічаються в далеких місцях. Коли він нарешті звик до хитромудрих витівок Чіу-Мінга, на його обличчі все наполегливіше проступала зацікавленість.

Дрейк зітхнув і сягнув по люльку.

— Де ви знайшли такого кухаря?

Я йому розказав.

Потім на якийсь час запанувала тиша. Та раптом сонце сховалося, прохолодний вітерець примчав зі стрімчаків, наче посланець, щось прошепотів похилим макам, зітхнув і зник. Маки стояли, наче в задумі. Перисті хмаринки

з плямисто-срібних на очах перетворювалися на темно-малинові.

— Небесні дракони п'ють кров сонця, — зауважив Чіу-Мінг.

Величезна кришталева куля перекинулася на небо, і його блакитний колір одразу ж перейшов у прозорий і яскравий бурштин. Потім, так само несподівано, бурштин перетворився на лілову барву, що світилася. М'яке зелене світло затремтіло в долині. Під цим світлом скелясті стіни гір стали ніби розплющуватися. Вони запалали і раптом посунулися вперед, схожі на гігантські шматки білого смарагдового нефриту, прозорі, наче просвічені маленькими сонцями, що сяяли за ними.

Світло потьмяніло, шати найтемнішого аметисту огорнули могутні плечі гір. Потім із кожної увінчаної льодовиком вершини, з мінаретів і зубців, з високих веж бризнули промені різноколірного полум'я — справжня блискуча призматична орда. Великі й малі, що переплітаються і розходяться в різні боки, вони охоплювали долину кільцем надзвичайної пишноти.

По стемнілому небу пробігла рожева смужка живого кольору — це чудове, чисте сяйво, промінь, який тибетці називають Тінгпа. Якусь мить цей рожевий палець вказував на схід, потім вигнувся дугою та поділився на шість блискучих рожевих смуг, які поповзли до східного виднокраю, де назустріч їм здійнялася туманна пишнота тремтливого світла.

Шість променів почали гойдатися. Вони рухалися все швидше й швидше, їхній розмах зростав, невидиме небесне тіло, від якого вони виходили, розгойдувалося, як маятник, немов ним водили з боку в бік, ніби вогнем прожектора. І врешті промені розпалися на частини. Обірвані кінці безцільно похиталися, зігнулися, опали донизу та спустилися до землі в хаос вершин, що юрмилися на півночі, і хутко зникли.

— Всесильний Боже! — було зрозуміло, що Дрейк не вірить своїм очам. — Ви це бачили?

ЗМІСТ

Пролог	3
Розділ 1. Долина блакитних маків	6
Розділ 2. Відбиток на скелі	14
Розділ 3. Рут Вентнор	18
Розділ 4. Метал з розумом	26
Розділ 5. Вражаюче щось	31
Розділ 6. Блискавична Норгала	37
Розділ 7. Обриси в тумані	43
Розділ 8. Барабани грому	47
Розділ 9. Полум'яна брама	53
Розділ 10. «Відьмо, віддай мою сестру!»	59
Розділ 11. Металевий імператор	65
Розділ 12. «Я дам вам спокій»	71
Розділ 13. Голос із пустки	75
Розділ 14. У світі ритму й гармонії	78
Розділ 15. Оселя Норгали	82
Розділ 16. Мислячий метал	89
Розділ 17. Юрук	93
Розділ 18. До прірви	96
Розділ 19. Живе місто	107
Розділ 20. Вампіри сонця	115
Розділ 21. Фантасмагорія металу	128
Розділ 22. Зачаклована камера	136

Розділ 23. Зрада Юрука	142
Розділ 24. Русзарк	152
Розділ 25. Черкіс	155
Розділ 26. Помста Норгали	161
Розділ 27. Барабани долі	166
Розділ 28. Шаленство Рут	172
Розділ 29. Кінець Норгали	177
Розділ 30. Спалені	182
Розділ 31. Шлак	186